

รายงานสรุปผลการเข้าร่วมการสัมมนาออนไลน์ เนื่องในวันยุติโภษประหารชีวิตสาгал

หัวข้อ “โภษประหารชีวิตกับกระบวนการยุติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน”

จัดโดย

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และคณะผู้แทนสหภาพยูโรประจำประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๔

๑. ความเป็นมา

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ยศ ๐๔๐๕/ว ๕๔๙๓ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๔ ขอเชิญเข้าร่วมการสัมมนาออนไลน์ เนื่องในวันยุติโภษประหารชีวิตสาgal ในหัวข้อ “โภษประหารชีวิตกับกระบวนการยุติธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยร่วมกับคณะผู้แทนสหภาพยูโรประจำประเทศไทยจัดขึ้นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรณรงค์เปลี่ยนแปลงโภษประหารชีวิต และเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ รวมถึง กำหนดทิศทางการดำเนินงานที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๔ ผ่านทาง Application Zoom

๒. สาระสำคัญ

นายเดวิด เดลี่ เอกอัครราชทูตสหภาพยูโรประจำประเทศไทย

โภษประหารชีวิตมีผลกระทบอย่างมากต่อกลุ่มผู้ต้องโอกาสทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมในสังคมที่มีความสัมพันธ์กับสิทธิมนุษยชน การลงโทษโภษประหารชีวิตเป็นการลงโทษที่ไม่รับนุษยธรรม ย้ำศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่มีหลักฐานใดแสดงให้เห็นว่าสามารถป้องปารามการกระทำความผิดได้ รวมถึงกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดอาจลงโทษผิดคน จึงจำเป็นต้องยกเลิกโภษประหารชีวิต หรือพักโภษประหารชีวิตจนกว่าจะมีการยกเลิกโภษประหารชีวิต เรื่องโภษประหารชีวิตในประเทศไทย มีความก้าวหน้ามากขึ้น และหวังว่าประเทศไทยจะบรรลุผลสำเร็จในการคุ้มครองสิทธิในชีวิต ส่วนในยุโรป มีการยกเลิกโภษประหารชีวิตแล้ว การมีผู้นำทางการเมืองที่เข้มแข็งจะมีผลต่อการดำเนินนโยบายนี้ และควรมีมาตรการอื่นทดแทนโภษประหารชีวิต

นายเรืองศักดิ์ สุวารี อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

หลายประเทศได้ยกเลิกโภษประหารชีวิต เหตุผลสำคัญคือ การใช้โภษประหารชีวิตไม่ได้ทำให้อาชญากรรมลดลง ไม่ได้ทำให้สังคมสงบสุขได้ และเป็นสิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคล ประเทศไทยเป็นประเทศส่วนน้อยที่ยังใช้โภษประหารชีวิต แต่ได้เปลี่ยนแปลงโดยไม่นำโภษประหารชีวิตมาใช้กับเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ขณะกระทำความผิด และหญิงมีครรภ์ การยกเลิกโภษประหารชีวิตในประเทศไทยเป็นเรื่องท้าทาย

ประชาชนยังเรียกร้องให้มีการประหารชีวิตเมื่อมีคดีอุกฉกรรจ์หรือสะเทือนขวัญ ซึ่งต้องเข้าใจว่าแม้ประเทศไทยประหารชีวิตแต่คดีอุกฉกรรจ์ไม่ได้ลดลง จึงต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานทั้งหมดในกระบวนการยุติธรรม

ศาสตราจารย์กิตติคุณวิทิต มันตาภรณ์ อาจารย์คณานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตผู้แทนพิเศษและผู้เขียนรายงานด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

สถานการณ์โลกตอนนี้มี ๑๐๙ ประเทศยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว ถ้ารวมประเทศที่ไม่ใช้โทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติมีจำนวน ๑๔๕ ประเทศ ภูมิภาคที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตจากมากรสุดไปน้อยสุดจะเป็นยุโรป รองมาเป็นแอฟริกาใต้

โทษประหารชีวิตไม่ได้ป้องกันการเกิดอาชญากรรม รัฐไม่ควรเป็นตัวอย่างของการใช้ความรุนแรงโดยการประหารชีวิตในประเทศไทยได้เปลี่ยนมาเป็นการฉีดยาแล้ว กระบวนการยุติธรรมยังมีความผิดพลาดโดยเฉพาะคนจนมักจะถูกประหารชีวิต การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพหรือไม่ กรอบการเมืองและกฎหมายของประเทศไทยในระดับใด และต้องคำนึงถึงพัฒนาระดับด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมถึงประเทศไทยที่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว มักจะไม่ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมแก่ประเทศที่ยังมีโทษประหารชีวิต เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การมี sanction ต่อประเทศที่ยังมีโทษประหารชีวิต นอกจากนี้เรื่องโทษประหารชีวิตยังขึ้นอยู่กับผู้นำและนโยบาย จะอาศัยความคิดเห็นของสังคมอย่างเดียวไม่ได้ ควรพิจารณาให้ยกเว้นการลงโทษประหารชีวิต ทัศนคติทางการเมืองรวมถึงพิธีสารที่ประเทศไทยยังไม่เป็นภาคี กระบวนการ UPR ซึ่งไทยได้รับข้อเสนอว่าจะลดโทษประหารชีวิตให้มากขึ้น แม้จะยังไม่รับข้อเสนอยกเลิกโทษประหารชีวิต

มาตรฐานสากลที่เกี่ยวกับโทษประหารชีวิต มีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๖ ไม่ได้ห้ามเสียที่เดียว แต่ถ้าจะมีโทษประหารชีวิตต้องเป็นกรณีคดีร้ายแรงที่สุดเท่านั้น โดยมีการตีความว่าไม่รวมถึงคดียาเสพติดและคดีเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

การวิสามัญฆาตกรรมทำไม่ได้ เพราะเป็นการลงโทษที่ไม่ผ่านกระบวนการทางศาล และขอให้พิจารณากฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับอนุสัญญา ๒ ฉบับ คือ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประตีบตีหรือการลงโทษอื่นที่เหดร้ายเรื้อรังนุษยธรรม หรือที่ย้ำศักดิ์ศรี และอนุสัญญาเรื่องประเทศไทยว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

ในทางปฏิบัติประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น โดยไม่ให้นำโทษประหารชีวิตมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และหันไปใช้ตั้งครรภ์ ประเทศไทยมีแผนสิทธิมนุษยชนที่มีความพยายามดำเนินการเรื่องโทษประหารชีวิต การยกเลิกโทษประหารชีวิตให้กับผู้หญิงมีครรภ์ไม่ได้ยกเลิกเต็มขาด ควรจะยกเลิกโทษประหารชีวิตโดยไม่เอาชีวิตของทารกมาเกี่ยวข้อง ใช้การลดโทษและการอภัยโทษ

ให้มากขึ้น ลดภูมายที่กำหนดโดยประหารชีวิต ใช้การจำคุก การบทวนกฎหมายที่ยังมีโทษประหารชีวิต กว่า ๖๐ กรณี ความมีการยกเลิกเพิ่มเติมในกฎหมายที่เป็นปัญหาเช่นกฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายทหาร กฎหมายยาเสพติด กฎหมายเกี่ยวกับการทุจริต กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เรื่องสตรีมีครรภ์ การเผยแพร่สร้างการรับรู้แก่ประชาชนสำคัญมากต้องให้เหตุผลที่ดี ร่างพระราชบัญญัติ แล้วแต่จะดำเนินการตามและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. มีโทษประหารชีวิต การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของ ICCPR และการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

คุณคียาร่า ชาنمอร์ดิโอ ที่ปรึกษาด้านการยุติโทษประหารชีวิต แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชันแนล
ควรยุติโทษประหารชีวิต เพราะมีกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นสนธิสัญญาและเจริญ ประเทศที่ระบุว่าด้วยความเป็นมนุษย์ การลงโทษประหารชีวิตต้องหลักสิทธิมนุษยชนและไม่เคราะห์คุณค่าความเป็นมนุษย์ ข้อ 6 ของ ICCPR ให้ใช้โทษประหารชีวิตได้น้อยมาก ไม่ควรให้มีการประหารชีวิต ให้มีการชั่งลงในหลายกรณี ต้องเคารพสิทธิมนุษยชน สิทธิในชีวิต และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การใช้มาตรการทางเลือกแทนโทษประหารชีวิต เช่น การระงับการใช้โทษประหารชีวิต ชั่วคราว การพัฒนาแนวคิดในรัฐธรรมนูญของหลายประเทศที่ห้ามการทรมาน มีการให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต ไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีกรณีที่ศาลตัดสินว่าโทษประหารชีวิต ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและการใช้โทษประหารชีวิตไม่เท่าเทียมกัน ตามอำเภอใจ มีอคติ เช่น เป็นประเด็นเกี่ยวกับเชื้อชาติ

การยุติโทษประหารชีวิตมีความเชื่อมโยงกับการทรมานเพื่อการประหารชีวิตเป็นการทรมานรูปแบบหนึ่ง ประเทศที่ยุติโทษประหารชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในสหรัฐอเมริกามีจำนวน ๑๐ ประเทศ ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว และประเทศที่ให้สัตยा�บันพิธีสารเลือกรับ ฉบับที่สองของ ICCPR มีมากขึ้น การยกเลิกโทษประหารชีวิตชั่วคราว moratorium resolution มีหลายประเทศใช้โทษประหารชีวิตลดลง ญี่ปุ่นและปากีสถานกลับมาใช้โทษประหารชีวิตอีกรอบในรอบหลายปี อียิปต์และสหรัฐอเมริกามีการประหารชีวิตในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และในปี 2026 ประเทศไทยควรแสดงเจตจำนงยุติโทษประหารชีวิตในที่ประชุมสหประชาชาติ ต้องแก้ทัศนคติของประชาชน และปกป้องสิทธิมนุษยชน

คุณชนิเรีย เวลาโก ผู้แทนข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สหประชาชาติได้เรียกร้องให้พักใช้โทษประหารชีวิต มี ๑๒ ประเทศใน ๔๘ ประเทศที่ออกเสียงคัดค้านที่มาจากภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และมี ๕ ประเทศดอออกเสียงมาจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กฎหมายระหว่างประเทศที่ป้องกันการใช้โทษประหารชีวิตทั่วไป และมีการสนับสนุนให้แต่ละประเทศดำเนินคดีอย่างยุติธรรม กลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากโทษประหารชีวิต คือ กลุ่มชายขอบ กลุ่มสตรี ชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมือง คนพลัดถิ่น คนอพยพ ผู้พิการ คนยากจน กลุ่มหลักห唠ยทางเพศ เพราะไม่สามารถปักป้องตนเองจากการดำเนินคดีเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม

ปี 2018 รายงานของสหประชาชาติเกี่ยวกับกลุ่มยากจน พบร่วมโทษประหารชีวิตจะเกิดกับคนที่ไม่สามารถหาหนทางความหรือทางเลือกอื่นในการต่อสู้ดี และยังมีการเลือกปฏิบัติจากการไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายเมื่อถูกจับกุม การถูกบังคับให้รับสารภาพ การขังเดียว การไม่ให้พบกับครอบครัว การเข้าถึงด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะการเข้าถึงการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม การไม่มีทนายความในการบริการคดี มีคนจำนวนมากที่รับโทษคดียาเสพติด คดียาเสพติดที่มีผลกระทบต่อกลุ่มประชาชนชาวต่างชาติที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายเพราะมีปัญหาด้านภาษา

คำว่า “most serious crime” มีการตีความหมายกว้างเกินไปไม่ได้สัดส่วน การดำเนินการของรัฐควรมีความโปร่งใสในการให้ข้อมูลหรือเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต เรื่องการอภัยโทษกรณีต้องโทษประหารชีวิตอาจไม่มีโอกาสหรือทางเลือกสำหรับทุกคน จำเป็นที่รัฐต้องเข้มงวดให้มากขึ้นในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน ความเป็นกลางของศาล มาตรการทางเลือกที่มีประสิทธิผลแทนการลงโทษโทษประหารชีวิต การรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการประหารชีวิตและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโทษประหารชีวิต รัฐควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อขัดการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ควรเน้นกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพราะเด็กอาจถูกหักจูงในทางที่ผิดซึ่งไม่ควรต้องรับโทษเหมือนผู้ใหญ่ เรื่องหลักนิติธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณรีลักษณ์ แพชัยภูมิ ผู้อำนวยการกองกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

๓ ใน ๔ ของประเทศทั่วโลกมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว เหลืออีก ๕๐ กว่าประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ยังคงมีโทษประหารชีวิต โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน เกี่ยวกับสิทธิในการมีชีวิต ปัญหาจากการตัดสินคดีที่ผิดพลาด นักโทษที่เป็นคนยากจนหรือขาดโอกาส ไม่สามารถจ้างทนายความมาต่อสู้ดี และรวมถึงไม่มีข้อมูลว่าโทษประหารชีวิตจะทำให้อาชญากรรมลดลง

มาตรฐานระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากระดับด้วยสิทธิมนุษยชน ๒๔๙๗ รับรองสิทธิในการมีชีวิต ซึ่งเป็นการแสดงเจตนารณ์ในด้านสิทธิมนุษยชนแม้ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ระบุเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตและร่างกาย และโทษประหารชีวิตไว้โดยตรง ไม่ได้ห้ามกำหนดโทษประหารชีวิต จะกำหนดโทษประหารชีวิตได้เฉพาะกรณีเป็นความผิดร้ายแรงที่สุด “most serious crime” เท่านั้น ซึ่งควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฆ่า สวนคดีเกี่ยวกับยาเสพติด คดีทุจริต ไม่ใช่คดีร้ายแรงที่สุด และใน ICCPR ระบุสิทธิในการขอคุ้มครองโทษ ห้ามการลงโทษ

ประการชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า ๑๙ ปี และหญิงมีครรภ์ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคี ICCPR เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ขณะนั้นยังคงมีโทษประหารชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า ๑๙ ปี และหญิงมีครรภ์ และได้ทำถ้อยแคลงตีความไว้ ปัจจุบันได้มีการถอนถ้อยแคลงตีความและแก้ไขกฎหมายแล้ว

พิธีสารเลือกรับ ฉบับที่สองของ ICCPR ที่มุ่งยกเลิกโทษประหารชีวิต หากเข้าเป็นภาคีพิธีสาร เลือกรับฉบับนี้จะต้องยกเลิกโทษประหารชีวิตทุกฐานความผิด การเป็นภาคี ICCPR รัฐมีหน้าที่รายงาน การปฏิบัติตามกติกา ซึ่งประเทศไทยได้นำเสนอไปแล้ว ๒ รอบ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ และ ๒๕๖๐ ในแต่ละรอบ จะได้รับข้อเสนอจากคณะกรรมการประจำกติกา โดยรอบแรกได้รับข้อเสนอให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตเด็กอายุ ต่ำกว่า ๑๙ ปี และหญิงมีครรภ์ จนนำไปสู่การแก้ไขกฎหมาย รอบที่สอง ได้รับข้อเสนอให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตที่ไม่เป็นคดีร้ายแรงที่สุดคือที่ไม่เป็นอันตรายต่อชีวิต

ประเทศไทยได้มีการรณรงค์การยกเลิกโทษประหารชีวิต โดยระบุไว้ชัดในแผนสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่แผนสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ ๒ เรื่อยมาจนถึงฉบับที่ ๔ (ฉบับปัจจุบัน) ซึ่งในฉบับที่ ๔ อยู่ในหมวดการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล มีการศึกษาวิจัยถึงความเป็นไปได้ในการยกเลิกโทษประหารชีวิต รวมถึงศึกษามาตรการอื่นมาทดแทน และนำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้รณรงค์ ให้ความรู้ การประชุม อบรม สัมมนา สื่อเผยแพร่ จัดงานวันยุติโทษประหารชีวิตสากลกับสหภาพยูโรปทุกปี ดำเนินทรรศการหนัง ข้อท้าทายในปัจจุบัน คือ ทศนคติของประชาชนส่วนมากยังเห็นด้วยที่จะให้โทษประหารชีวิตต่อไปซึ่งในการจัดทำกฎหมายต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ที่ผ่านมา มีการขอพระราชทาน อภัยโทษ การงดโทษประหารชีวิตแก่บุคคลอายุต่ำกว่า ๑๙ ปี การแก้ไขกฎหมายยาเสพติดที่ไม่โทษประหารชีวิต ประเทศไทยเปลี่ยนจากคดค้านยูติการใช้โทษประหารชีวิตมาเป็นดออกเสียงในเวทีโลก

คุณขัตติยา รัตนดิลก ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาระบวนการยุติธรรม สำนักงาน กิจการยุติธรรม

สถิตินักโทษเด็ขาดในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น ๒๓๑,๔๑๔ คน แบ่งเป็นชาย จำนวน ๒๐๔,๗๔๒ คน และหญิง จำนวน ๒๖,๖๓๒ คน (จากรายงานสถิติราชทัณฑ์ รท. ๑๓ สำรวจ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑) และสถิตินักโทษเด็ขาดกรณีต้องโทษประหารชีวิต รวมทั้งสิ้น ๔๗ คน (จากรายงานสถิติ ราชทัณฑ์ สำรวจ ณ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๔)

ปัจจุบันฐานความผิดที่มีโทษประหารชีวิตในกฎหมายไทย รวม ๖๗ ฐานความผิด ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มี ๓๓ ฐานความผิด กฎหมายอาญาทหาร มี ๑๗ ฐานความผิด พระราชบัญญัติว่าด้วย ความผิดบางประการต่อการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๘ มี ๖ ฐานความผิด พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มี ๓ ฐานความผิด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ มี ๑ ฐาน ความผิด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ มี ๑ ฐานความผิด

และพระราชบัญญัติอาชญากรรมเป็น เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้ไฟ แสงสีเทียนอาชญากรรม พ.ศ. ๒๕๙๐
มี ๑ ฐานความผิด

เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุทธิธรรมแห่งชาติ (กพยช.) มีข้อเสนอต่อคณะกรรมการรัฐมนตรี โดยคณะกรรมการรัฐมนตรีรับทราบข้อเสนอกำหนดการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลง ไทยประหารชีวิตออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ ปรับอัตราโทษความผิดบางประเภทที่มีโทษประหารชีวิต สถานเดียวเป็นโทษอัตราขั้นสูงสุดประหารชีวิต ระยะที่ ๒ ยกเลิกโทษประหารชีวิตในบางฐานความผิด โดยเฉพาะฐานความผิดที่ไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ และระยะที่ ๓ ยกเลิกโทษประหารชีวิตในฐานความผิดที่เหลือ ทั้งหมด

ประเทศไทยมีความพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อการประหารชีวิตไม่ได้เป็นคำตอบ ของการแก้ปัญหาความเป็นธรรม มีการศึกษาวิจัยเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขโทษประหารชีวิต มี ๒ กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต คือ ผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยปฏิบัติ และประชาชนซึ่งได้แก่ผู้กระทำความผิด และผู้เสียหาย โดยได้ดำเนินการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขกฎหมายจำเป็นต้อง รับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ดำเนินการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สังคมไทยเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต โดยจัดทำโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงโทษประหารชีวิตร่วมกับ ผู้แทนหน่วยงานจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดสงขลา รวมทั้งดำเนินโครงการสำรวจ ความคิดเห็นของประชาชนร่วมกับศูนย์สำรวจความคิดเห็น นิตาโพล เรื่อง การปรับปรุงบทบัญญัติที่มีฐานความผิด เป็นโทษประหารชีวิต ระหว่างเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๖๔ จากประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป กระจาย ทุกรดับการศึกษา อายุ ๑๘ ปี และรายได้ รวมทั้งสิ้น ๒,๐๐๒ หน่วยตัวอย่าง กำหนดค่าความเชื่อมั่น ทั้งหมด ๘๗.๐ ประกอบด้วย ๔ ข้อ ได้แก่ การใช้โทษประหารชีวิตเป็นการเยียวยาความรู้สึกของ ครอบครัวผู้เสียหาย การประหารชีวิตสามารถยับยั้งพฤติกรรมชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดได้ การใช้โทษ ประหารชีวิตเป็นการปฏิบัติที่ผิดหลักสิทธิมนุษยชน และการประหารชีวิตไม่ทำให้อาชญากรรมลดลง จากการ สำรวจพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า โทษประหารชีวิตสามารถเยียวยาความรู้สึกครอบครัวผู้เสียหาย และสามารถยับยั้งพฤติกรรมชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดได้ ประชาชนส่วนน้อยเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ผิด หลักสิทธิมนุษยชน ประชาชนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยใกล้เคียงกัน คือ โทษประหารชีวิตไม่ทำให้อาชญากรรม ลดลง

**ผู้พิพากษาอ็อกเบิร์ต マイเยอร์ กรรมการในคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล
อดีตผู้พิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนยูโรป**

ศักดิ์ศรีที่มีอยู่ในความนุษย์ทุกคนไม่ควรถูกตราประหาร ไม่ว่าผู้นั้นจะกระทำความผิดร้ายแรงเพียงใด ทำให้ศาลอธิบัติมนุษยนยูโรปพิจารณาคดีตามหลักการที่เกี่ยวข้อง มีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยนยูโรป จำนวน

ผู้พิพากษาเท่ากับจำนวนประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ถ้ามีการร้องเรียนศาลสิทธิมนุษยชน ยุโรปจะพิจารณาว่ามีการละเมิดหรือไม่ ร้ายแรงพ่อจะพิจารณาได้ส่วนหนึ่งหรือไม่ ประเทศนั้นจะต้องดำเนินการตามที่ศาลสั่งโดยปฏิบัติตามอนุสัญญา เช่น มีการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่ถ้าในประเทศนั้นมีโทษประหารชีวิต การร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะถูกปฏิเสธ เพราะประเทศนั้นไม่สามารถให้หลักประกันได้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ถูกลงโทษประหารชีวิตหรือจะไม่ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นอย่างไรมนุษยธรรม บางครั้งศาลกล่าวถึงการจำกัดตลอดชีวิต หากไม่มีโอกาสออกมายกเว้นจากคุกจะเป็นการไร้มนุษยธรรม เป็นเรื่องสำคัญของความเป็นมนุษย์ เพราะหากว่าจะมีโอกาสได้รับการพิจารณาให้พ้นโทษ หากจำคุกมา ๒๕ ปีแล้ว แต่ยังเป็นบุคคลอันตราย ก็จะเป็นอีกเรื่องหนึ่ง หากประเทศไทยรับผู้ร้ายข้ามแดน แล้วมีความเป็นไปได้ว่าบุคคลนั้นจะถูกจำกัดตลอดชีวิต จะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การถูกจำกัดโดยไม่มีโอกาสออกมายกเว้นประจำเดือนห่วงใยที่จะพิจารณาต่อไป แม้ไม่มีการประหารชีวิตหรือพำนักชีวิต แต่การให้มนุษย์สูญเสียสภาพตลอดชีวิต เป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่น่าจะมีผลกระทบต่อการพิจารณาคดี

รองศาสตราจารย์ปกป้อง ศรีสนิท อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ในงานวิจัยพบว่า ไทยประหารชีวิตไม่มีผลต่อการยับยั้งการกระทำความผิด แต่การบังคับใช้กฎหมายที่แน่นอนและรวดเร็วจะสามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้

นักโทษในประเทศไทย ร้อยละ ๘๐ เป็นนักโทษคดียาเสพติด ทำให้เกิดความแอกอดในเรื่องจำชีวิตร่วมจากการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนในคดียาเสพติด การลงโทษที่ได้สัดส่วนในคดีอาญา จะต้องพิจารณาหลักการลงโทษในทางอาญา ๒ ประการ คือ ๑) หลักการลงโทษที่เป็นภาระสัมภาระ ศาลจะพิจารณาจากพฤติกรรมการกระทำความผิด เช่น ถ้ามีปริมาณยาเสพติดมากจะลงโทษหนัก และ ๒) หลักการลงโทษที่เป็นเหตุอัตวิสัย ศาลจะพิจารณาลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน เช่น ตัวการรายใหญ่จะลงโทษหนักกว่า แต่ตามกฎหมายไทยจะไม่ได้พิจารณาเหตุอัตวิสัย โดยดูเฉพาะเหตุภาวะทางวิสัย

ตามกติกาที่ว่าด้วยประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๖ กำหนดให้การประหารชีวิตอาจถูกกำหนดสำหรับความผิดที่ร้ายแรงที่สุด (most serious crime) และให้มีสิทธิร้องขออภัยโทษหรือการเปลี่ยนโทษ และการนิรโทษกรรม โดยการอภัยโทษหรือการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตอาจถูกอนุมัติได้ในทุกกรณี รวมทั้งการไม่ใช้โทษประหารชีวิตกับบุคคลอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี และหญิงตั้งครรภ์ ตาม general comment no. 36 ให้ความคำว่า most serious crime อย่างจำกัด ความผิดที่ร้ายแรงที่สุด เกี่ยวข้องกับความผิดฐานฆ่าคนตาย ถ้าทำคนตายโดยไม่มีเจตนาอาจจะไม่ใช่ most serious crime

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖๕ วรรคสอง ยังคงมีโทษประหารชีวิต และประมวลกฎหมายยาเสพติด (ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา) มีโทษประหารชีวิต ในมาตรา ๑๔๑

วรรณคสส. กำหนดเหตุส่วนตัวของผู้กระทำความผิดและโทษประหารชีวิต และมาตรา ๑๔๑ วรรคหนึ่ง ยังคงกำหนดเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งกว้างมาก

กฎหมายไทยก่อนปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้คำว่า “ให้อิอ่าว” เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด อย่างไร้ตาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีการแก้ไขกฎหมาย ใช้คำว่า “ให้สันนิษฐานว่า” ซึ่งสามารถพิสูจน์หักล้างได้ ซึ่งจะ สอดคล้องกับหลัก Presumption of Innocence นอกจากนี้ บุคคลที่ต้องโทษประหารชีวิต กฎหมายไทย กำหนดให้ต้องมีการอุทธรณ์ต่อศาลก่อนเสมอ และกำหนดให้มีการขอภัยโทษทุกคน

มาตรการทดแทนโทษประหารชีวิต เช่น การจำคุกขั้นต่ำ กำหนดระยะเวลาจำคุกขั้นต่ำ เพื่อความปลอดภัยของสังคมโดยให้ศาลอสั่ง ควรกำหนดไว้ในกฎหมาย กฎหมายราชทัณฑ์จะมีเรื่องพักโทษ กฎหมายไทยยังมีข้อห้ามที่จะไม่ให้ผู้ที่สร้างอันตรายต่อสังคมมาก่อภัย การจำคุกขั้นต่ำและระยะเวลา ปลอดภัยของสังคมควรจะได้รับการพิจารณาเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความปลอดภัยของสังคมกับ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

นางสาวเกษาดา เพิ่มพูล

นิติกรชำนาญการ

ผู้รายงาน

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

นายภาณุวัฒน์ ทองสุข

ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย

ผู้ตรวจรายงาน

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๔